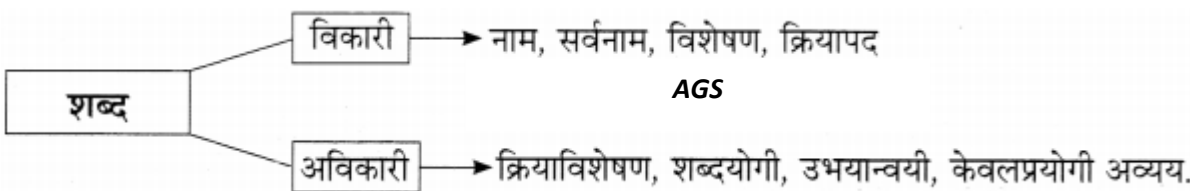

Maharashtra State Board 11th Marathi Yuvakbharati Solutions

व्याकरण शब्दांच्या जाती

शब्दांच्या जाती

- शब्द व शब्दांच्या जाती:
- ठराविक क्रमाने आलेल्या अक्षरांच्या समूहास काही अर्थ प्राप्त झाला तर त्यास शब्द असे म्हणतात.
- शब्दांचे विकारी (सव्यय - व्यय - बदल) व अविकारी (अव्यय - बदल न होणारे) असे दोन प्रकार आहेत.
- नाम, सर्वनाम, विशेषण व क्रियापदाच्या मूळ रूपात लिंग, वचन, विभक्ती व काळानुसार बदल होतात म्हणून त्यांना विकारी शब्द असे म्हणतात.
- लिंग तीन प्रकारची आहेत - पुल्लिंग, स्त्रीलिंग व नपुंसकलिंग.
- वचनाचे दोन प्रकार आहेत - एकवचन, अनेकवचन.
- नाम / सर्वनामांचा वाक्यातील क्रियापदाशी / इतर शब्दांशी असणारा संबंध ज्या विकारांनी दर्शविला जातो त्यास विभक्ती असे म्हणतात.
- विभक्ती प्रत्यय लावण्यापूर्वी नामाच्या / सर्वनामांच्या रूपात जो बदल होतो त्यास सामान्यरूप असे म्हणतात.
- क्रियाविशेषण, शब्दयोगी, उभयान्वयी व केवलप्रयोगी अव्ययांच्या रूपात कोणताच बदल होत नाही. म्हणून त्यांना अविकारी शब्द असे म्हणतात.

शब्दांची जात	प्रकार	उदाहरणे
(१) नाम: प्रत्यक्षात असलेल्या / कल्पित वस्तूंना वा त्यांच्या गुणधर्मांना दिलेल्या नावांना नाम म्हणतात. (३ प्रकार)	(अ) सामान्यनाम (आ) विशेषनाम (इ) भाववाचक	मुलगा, दूध, नदी, देश इ. भारत, विजय, हिमालय, गंगा इ. सुंदर- सौंदर्य. श्रीमंत - श्रीमंती. गोड- गोडवा इ. AGS
(२) सर्वनाम: नामाऐवजी वापरण्यात येणाऱ्या विकारी शब्दाला सर्वनाम असे म्हणतात. (६ प्रकार) AGS	(अ) पुरुषवाचक (आ) दर्शक सर्वनामे (इ) संबंधी सर्वनामे (ई) प्रश्नार्थक (उ) सामान्य / अनिश्चित (ऊ) आत्मवाचक	प्रथम पुरुष वाचक : मी, आम्ही, आपण, स्वतः, द्वितीय पुरुषवाचक : तू, तुम्ही, आपण, स्वतः, तृतीय पुरुषवाचक : तो, ती, ते, त्या., हा - ही - हे, तो - ती - ते जो - जी, जे - ज्या कोण, काय, कोणास, कोणाला, कोणी, कोण, काय, स्वतः
(३) विशेषण: नामाबद्दल विशेष माहिती सांगून नामाची व्याप्ती मर्यादित करणाऱ्या विकारी शब्दास विशेषण असे म्हणतात. ● विशेष्य : ज्या नामाबद्दल विशेषण विशेष अशी माहिती सांगते त्याला विशेष्य म्हणतात. ● विशेषणाच्या स्थानावरून	(अ) गुणविशेषण (आ) संख्या विशेषण (इ) सार्वनामिक विशेषण (ई) नामसाधित (उ) सर्वनामसाधित (ऊ) अव्ययसाधित (क) अधि / पूर्व विशेषण (ख) विधि - उत्तर विशेषण	मोठी मुले, कच्चा पेरू, चांगला मुलगा चौपट, साठावे वर्ष, पुष्कळ लोक माझे पुस्तक, तो पक्षी, हा मनुष्य, कापड-दुकान, पुस्तक - विक्रेता पिकलेला आंबा, बोलकी बाहुली, वाहती नदी, वरचा मजला, मागील दार हिरवे रान ('रान' हे विशेषण) चांगले काम ('काम' हे विशेष) चांगला मुलगा, शहाण्ण मजगा ती मुलगी सुंदर आहे. AGS

(७) उभयान्वयी अव्यये : दोन / अधिक शब्द / वाक्ये जोडणाऱ्या अविकारी शब्दास उभयान्वयी अव्यये असे म्हणतात. (उभय दोन, अन्वय, संबंध)	(अ) प्रधानत्वसूचक उभयान्वयी अव्यये (आ) गौणत्वसूचक उभयान्वयी अव्यये	आणि, व, अन्, अथवा, वा, किंवा, पण, परंतु, परी, बाकी, म्हणून, सबब, यास्तव, याकरीता इ. म्हणजे, की, म्हणून, कारण, का, की, म्हणून सबब, यास्तव, जर - तर, म्हणजे की, तर इ.
(८) केवलप्रयोगी अव्यये : मनातील भावना व्यक्त करणाऱ्या उत्स्फूर्त उद्गारवाची शब्दाला केवलप्रयोगी अव्यये असे म्हणतात. कोणता ना कोणता भाव व्यक्त होतो.	(अ) हर्षदर्शक (आ) शोकदर्शक (इ) आश्चर्यदर्शक (ई) प्रशंसादर्शक (उ) संमतिदर्शक (ऊ) विरोधदर्शक (ए) तिरस्कारदर्शक (ऐ) संबोधनदर्शक (ओ) मौनदर्शक	वा, वा - वा, ओ - हो, इ. अरेरे, हाय, हायहाय इ. अबब, बापरे, ओ, ओं, इ. शाबास, असे, वाहवा, छान इ. ठीक, अच्छा, बराय इ. छे, छट्, छे छे इ. शीऽ, शुः, हुडत इ. अग, अरे, अहो इ. ठाप्, चिप्, चुप् इ. MaharashtraBoardSolutions.Guru
(४) क्रियापद : वाक्याचा अर्थ पूर्ण करणाऱ्या क्रियावाचक शब्दास क्रियापद असे म्हणतात. धातूंना प्रत्यय लागून क्रियापदाची विविध रूपे बनतात.	सकर्मक अकर्मक, संयुक्त क्रियापद - धातुसाधित + सहाय्यक क्रियापद	त्याने पुस्तक वाचले. (वाचण्याची क्रिया, काय वाचले - पुस्तक (कर्म) मी रस्त्यात पडले. (पडण्याची क्रिया समजते) तो सारखा खेळत असतो. (खेळ - खेळत धातुसाधित, असतो. सहाय्यक क्रियापद)
(५) क्रियाविशेषण अव्यये : क्रियापदाबद्दल विशेष अशी AGS स क्रियाविशेषण अव्यय अस म्हणतात.	(अ) कालवाचक (आ) स्थलवाचक (इ) रीतिवाचक (ई) परिणामवाचक	आज, उद्या, सतत, नेहमी, दररोज, वारंवार इ. तेथे, वर, मागे, पुढून, खाली इ. हळूहळू, सावकाश, पटपट, व्यर्थ, उगीच इ. भरपूर, मोजके, अतिशय, थोडा इ.
(६) शब्दयोगी अव्यये - नामांना / नामांचे कार्य करणाऱ्या शब्दांना जोडून येणाऱ्या अव्ययांना शब्दयोगी अव्यय असे म्हणतात. AGS	(अ) कालवाचक (आ) गतिवाचक (इ) स्थलवाचक (ई) करणवाचक (उ) हेतूवाचक (ऊ) व्यतिरेकवाचक (ए) तुलनावाचक (ऐ) योग्यतावाचक (ओ) केवलवाचक (औ) साहचर्यवाचक (अं) भागवाचक (अः) परिणामकारक (क) विनिमयवाचक	आधी, पुढे, नंतर इ. पासून, पर्यंत, मधून इ. आत, बाहेर, समोर, जवळ इ. करवी, योगे, द्वारा इ. करीता, प्रीत्यर्थ, निमित्त इ. विना, शिवाय, वाचून इ. पेक्षा, तर, तम, मध्ये इ. सम, योग्य, जोगा, सारखा इ. फक्त, केवळ इ. सह, बरोबर, समवेत इ पैकी, पोटी इ. भर बद्दल, ऐवजी, जाग

AGS

11th Marathi Book Answers व्याकरण शब्दांच्या जाती Additional Important Questions and Answers

1. अधोरेखित केलेल्या शब्दांच्या जाती ओळखा.

प्रश्न 1.

उषावहिनींनी एकशेबावन्नाव्यांदा आरशात पाहिलं.

उत्तर:

उषावहिनी - विशेषनाम

प्रश्न 2.

तो कधी खाली पडत नाही.

उत्तर:

तो - सर्वनाम

प्रश्न 3.

काही पुस्तकं आपल्याला झपाटून टाकतात.

उत्तर:

पुस्तकं - सामान्यनाम

प्रश्न 4.

त्यात सहानुभूतीचा आणि कारुण्याचा ओलावा ओथंबलेला आहे.

उत्तर:

आणि - उभयान्वयी अव्यय

प्रश्न 5.

माझा एक कलावंत मित्र एका अपघातात मरण पावला होता.

उत्तर:

माझा - सार्वनामिक विशेषण

प्रश्न 6.

पुष्कळशी त्यांच्याबरोबर गेली.

उत्तर:

पुष्कळशी - क्रियाविशेषण अव्यय

प्रश्न 7.

अगदी पहिली आठवण अशी, की आपणास दुपट्यात घट्ट गंडाळून ठेवले आहे.

उत्तर:

की - उभयान्वयी अव्यय

प्रश्न 8.

तिथे संवाद नसतो.

उत्तर:

तिथे - क्रियाविशेषण अव्यय

प्रश्न 9.

उषावहिर्नीनी घड्याळाकडे पाहिलं.

उत्तर:

कडे - शब्दयोगी अव्यय

प्रश्न 10.

मोहरीएवढ्या बिजापासून प्रचंड अश्वत्थ वृक्ष उभा रहावा तशी ही कादंबरी वाढत गेली.

उत्तर:

पासून - शब्दयोगी अव्यय

प्रश्न 11.

अलंकारामुळे कवितेला सौंदर्य प्राप्त होते.

उत्तर:

सौंदर्य - भाववाचक नाम

प्रश्न 12.

हे हायस्कूल शंभर वर्षावर जुनं आहे.

उत्तर:

शंभर - संख्यावाचक विशेषण

प्रश्न 13.

कुत्रा आपले शेपूट इमानीपणाच्या भावनेने हलवतो.

उत्तर:

इमानीपणाच्या - गुणवाचक विशेषण

प्रश्न 14.

त्याच्या वाचनाचा वेग उत्तम होता.

उत्तर:

उत्तम - विशेषण

प्रश्न 15.

समाधानी चर्येनं मामू स्टुलावरून खाली उतरतो.

उत्तर:

समाधानी - भाववाचक नाम

प्रश्न 16.

मामूनं केलेल्या कष्टमय चाकरीचं फळ म्हणून असेल, पण त्याची सगळीच मुलं गुणवान निघालीत.

उत्तर:

पण - उभयान्वयी अव्यय

प्रश्न 17.

ड्रायव्हर वर आला.

उत्तर:

वर - क्रियाविशेषण अव्यय

प्रश्न 18.

शीs, ही कसली साडी?

उत्तर:

शी - केवलप्रयोगी अव्यय

2. सूचनेनुसार सोडवा.

प्रश्न 1.

निशाने सर्व सूत्रे आपल्या हातात घेतली. (क्रियापदाचा प्रकार ओळखा) - .....

उत्तर:

सकर्मक क्रियापद

प्रश्न 2.

भूमीवरही फार मोठा भार पडू लागला. (क्रियापदाचा प्रकार ओळखा) - .....

उत्तर:

संयुक्त क्रियापद